

Groddjursinventering

Skultuna Gillberga

Västerås kommun 2023

Adoxa Naturvård

Adoxa Naturvård

Tel: 0708 - 804582

E-post: janne.elmhag@adoxanatur.se

Postadress: Villa Skogshall, 641 99 Sköldinge

Hemsida: www.adoxanatur.se

Författare: Janne Elmhag

Foto: Janne Elmhag

2023-05-15

När hästhoven blommar börjar groddjuren att förbereda sig för parning.

Titelbladets fotografi: Troligen permanent vattensamling i södra delen av dike 1. Den vattensamling med störst groddjurspotential. 10 april 2023.

Sammanfattning

En groddjursinventering har genomförts på fastigheterna Skultuna – Gillberga 1:2 och Forsby 1:3 i Västerås kommun som komplettering till en naturvärdesinventering, NVI, i samma område. Samtliga områden där vattenspegel förekommer under större delen av året besöktes och groddjur eftersöktes visuellt och genom att lyssna efter spelande hanar. Inga tydligt gynnsamma groddjursvatten noterades och inte heller några groddjur eller romklumpar/strängar.

Inledning/bakgrund

Adoxa Naturvård har av markägarna genom projektledare Karin Schartau fått i uppdrag att genomföra en groddjursinventering på fastigheterna Skultuna – Gillberga 1:2 och Forsby 1:3 i Västerås kommun för att förstärka underlaget i den planprocess som pågår och som eventuellt leder till bebyggelse av inventeringsområdet.

Metodik

Inventering av groddjur i området utfördes under fyra dagar, 10 april, 11 april, 19 april och 10 maj 2023. För inventering av möjliga lekmiljöer i våtmarkerna användes Naturvårdsverkets metod för "Visuell och audiell inventering" av grodor (Naturvårdsverket 2010). Metoden går ut på att möjliga lekmiljöer för groddjur genomsöks från strandkanten. Inventeraren vandrar långsamt längs stranden, för att var femte meter stanna och observera i 30 sekunder. Både vuxna groddjur och romklumpar/strängar eftersöks. Kikare används där det är nödvändigt. Därefter noteras alla sedda och hörda groddjur, tills hela strandkanten inventerats. I den här inventeringen var vandring längs stranden endast nödvändig för dike 1. För damm 1 och 2 som är mycket små observerades hela dammarna från upphöjda platser intill. Även livsmiljöer på land eftersöktes. Inventeringen syftar till att påvisa förekomst eller icke förekomst av groddjur i inventeringsområdets vattensamlingar.

Om groddjur upptäcks kan fångst med hjälp av håvning och eller flaskfällor bli aktuell för att säkra en korrekt artbestämning. De metoderna kräver dock att dispens från artskydds-förordningen söks hos Länsstyrelsen. Eftersom inga groddjur sågs eller hördes och inte heller några romsamlingar noterades under inventeringen bedömdes fångstförsök med håvning och flaskfällor inte vara nödvändigt.

Ekologi

Alla våra groddjur lever större delen av sitt liv på land men söker sig till vattenmiljöer för att para sig tidigt på året. Större vattensalamander leker på våren i små till medelstora, permanenta vattensamlingar, som vanligtvis är större än 10 meter i diameter och minst 0,5 meter djupa. Salamandern skulle sannolikt kunna etablera sig i betydligt större vattensamlingar men slås där ofta ut i konkurrens med fisk och kräftor. En mindre vattensamling värms också upp fortare på våren vilket är viktigt för salamanderns reproduktion. Lekvattnen bör vara solexponerade för uppvärmningens skull och god tillgång

på vattenväxter är en fördel. Vegetationen utnyttjar salamandern som skydd och som substrat för sina ägg. Vegetationen är också viktig för de ryggradslösa djur som utgör salamanderns huvudsakliga föda.

Även om lekvattnets egenskaper är avgörande för den större vattensalamanderns överlevnad är den omgivande landmiljön minst lika viktig. Där tillbringar nämligen djuren större delen av sina ibland 15 - 18 år långa liv. Landmiljön bör vara rik på död ved, rishögar eller stensamlingar där salamandrarna får skydd, kan hålla fukten och hitta föda. Den som namnet antyder något mindre släktingen "mindre vattensalamander" lever på liknande sätt men verkar inte vara lika kräsen i sina preferenser. De förekommer ofta tillsammans men i vissa vatten uppträder den mindre vattensalamandern ensam.

Vanlig groda och åkergroda leker i småvatten och sjökanter under april och maj. Åkergrodans hane blir under den perioden blå vilket är en artskiljande karaktär. Under leken spelar grodorna och deras läten är också artskiljande. Vanlig padda är giftig, även ynglen, och den tycks därför klara sig bra i småvatten och sjöar trots att det finns fisk.

Artskyddsförordningen

Groddjur skyddas av olika förbud enligt 4 och 6 §§ artskyddsförordningen (artskyddsförordningen, 2007:845). Artskyddsförordningen ska ses som en precisering av vad som kan följa av de allmänna hänsynsreglerna när det gäller skydd av arter (mark- och miljööverdomstolen 2013:13 och mark- och miljööverdomstolen M11317-14). Detta innebär att tillståndsmyndigheten ska bedöma hur skyddade arter påverkas av en planerad verksamhet.

Syftet med artskyddet är enligt 8 kap. 1 och 2 §§ miljöbalken att skydda arter. Samtliga svenska groddjursarter är fridlysta. Större vattensalamander samt åkergroda har även ett starkare skydd enligt 4 § artskyddsförordningen och får inte fångas, dödas eller störas. Djurens fortplantningsområden eller viloplatsen får heller inte skadas eller förstöras. Den större vattensalamandern finns dessutom upptagen i art- och habitatdirektivets bilaga 2 (Natura 2000) vilket gör att den har en väldigt stark skyddsstatus.

Lokal population är ett centralt begrepp i artskyddsförordningen. Med lokal population menas den population (grupp av djur av en art) som har genetiskt utbyte med varandra. En lokal population kan vara olika för olika arter. För en vanligt förekommande lättspridd art kan den lokala populationen vara stor och sträcka sig över stora ytor på läns- eller nationell nivå. För ovanliga arter som är starkt knutna till en plats eller en specifik naturtyp/miljö, kan den lokala populationen vara liten och begränsad. Fortfarande saknas praxis om hur lokal population skall bedömas. Inom inventeringsområdet skulle sannolikt eventuella fynd av groddjur betraktas som en lokal population.

Beskrivning av inventeringsområden och resultat

Inventeringsområdet är ca 17 hektar och beläget på fastigheterna Skultuna – Gillberga 1:2 och Forsby 1:3 i Västerås kommun. Men i praktiken har endast två små dammar och två diken samt en bäck inventerats. Omgivningarna kring dike 1 utgörs sedan några få år av kalavverkad skogsmark med enstaka kvarlämnade träd. Damm 1 och damm 2 tycks vara resultat av begränsade grus/sandtäkter under det senaste decenniet. Dammarna omges av skuggande lövsly men i norr är det mer öppet mot en del av den sandiga marken som använts av skogsmaskiner och kanske även andra fordon – en sorts brukningsväg.

Damm 1

Är svagt solexponerad och ser ut att innehålla tillräckligt med vatten för att betraktas som en permanent vattensamling men enligt närboende är det gränsfall om vattnet är kvar permanent och vissa år torkar den ut. Stränderna är tämligen branta och inslaget av vattenvegetation är begränsat. Det kan vara ett tecken på att vattensamlingen torkar ut under sommaren.

Damm 2

Är mindre solexponerad än damm 2 och ser ut att innehålla tillräckligt med vatten för att betraktas som en permanent vattensamling. Men enligt närboende är det gränsfall och vissa år torkar den ut. Stränderna är tämligen branta och inslaget av vattenvegetation är begränsat vilket kan vara ett tecken på att vattensamlingen torkar ut under sommaren.

Dike 1

Förutsättningarna tycks vara goda för groddjursförekomst i den södra delen där solexponeringen är tillfredsställande efter de kalavverkningar som genomförts i den omgivande skogen. Här är inslaget av vattenvegetation tämligen god och vattendjupet tillfredsställande – åtminstone för brungrödor och vanlig padda. Längre norrut i dike 1 avtar vattenmängden. Partier med stort inslag av fintrådiga alger antyder höga halter av närsalter vilket inte gynnar groddjur.

Dike 2

Mycket begränsat vattenflöde under tidig vår och höst. Vid fältbesök den 10 maj var diket i det närmaste uttorkat. Förutsättningarna för groddjur är obetydliga.

Bäck

Bäcken söder om inventeringsområdet är smal, ca 0,5 m, med klart porlande vatten vid fältbesök 10 april. Bäcken är tillsammans med omgivande vegetation miljöskapande och viktig ur naturvärdessynpunkt. Men det forsande vattnet är inte lämpat för svenska groddjur som vanligtvis uppehåller sig i tämligen stillastående vatten.

Även åkerdiken i norr och i öster kontrollerades men bedömdes som otjänliga som groddjursvatten på grund av ringa vattenmängd och begränsad vattenvegetation (se bilaga 2 – miljöbilder).

Diskussion

Inventeringsresultatet är tydligt. Inga groddjur noterades. Inte heller hittades några ansamlingar av groddjursägg. Förutsättningarna för groddjur är begränsade i området på grund av vattensamlingarnas beskaffenhet. Det utesluter dock inte att vanlig groda, åkergroda och vanlig padda någon gång, tillfälligt, utnyttjar områdets vatten för födosök och skydd. Att de mer kräsna vattensalamandrarna skulle finnas i området bedöms som osannolikt. Det vattendjup och den vattenvegetation och den värmande solinstrålning som salamandrarna kräver saknas i området.

I Artportalen finns få fynd av groddjur i närområdet. Uppgifter om vanlig padda finns från 2020 i ett område ca 4 km nordväst om dammarna i inventeringsområdet. På samma plats noterades 2011 en mindre vattensalamander. Ungefär 3 km sydväst om dammarna i inventeringsområdet finns en ca 25 år gammal notering om mindre vattensalamander.

Det finns möjlighet att genom mycket begränsade insatser förbättra förutsättningarna för groddjur i området. Både kring dammarna och dike 1 bör slyröjning genomföras för att öka solinstrålning och därmed höja vattentemperaturen tidigt på våren. I synnerhet bör det vara busk- och trädritt på den södra sidan av vattensamlingen. Viktigt är också att se till att vattensamlingarna är permanenta så att groddjuren hinner reproducera sig innan vattnet försvinner. Det görs lämpligen genom reglering av utflödet.

Referenser

Björksta – Vedby 1:1, Västerås kommun, Naturvärdesinventering – NVI, bilaga 3 Groddjur, Adoxa Naturvård, Elmhag J, 2021.

Åtgärdsprogram för bevarande av större vattensalamander och dess livsmiljöer, Malmgren J, Naturvårdsverket – rapport 5636, 2007.

Den nya nordiska floran, Mossberg, Stenberg, Wahlström & Widstrand, 2003

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html> (Lantmäteriets historiska kartor), Häradskartan ca 1900, Ekonomiska kartan ca 1950.

Gärdenfors, U. ed. Artdatabanken, SLU, Uppsala. Rödlistade arter i Sverige, 2020.

www.artportalen.se

<http://www.google.com/earth>

Inventering av groddjur vid Kerstinboda, Katrineholms kommun - Underlag för detaljplanering, Ekologigruppen 2019.

Bilagor:

1. Översiktskarta
2. Miljöbilder

Översiktskarta

De inventerade vattensamlingarna. Inventeringsområdet med röd begränsningslinje.

Bilaga 2

Miljöbilder

Damm 1: I det grumliga vattnet gjordes inga fynd av groddjur.

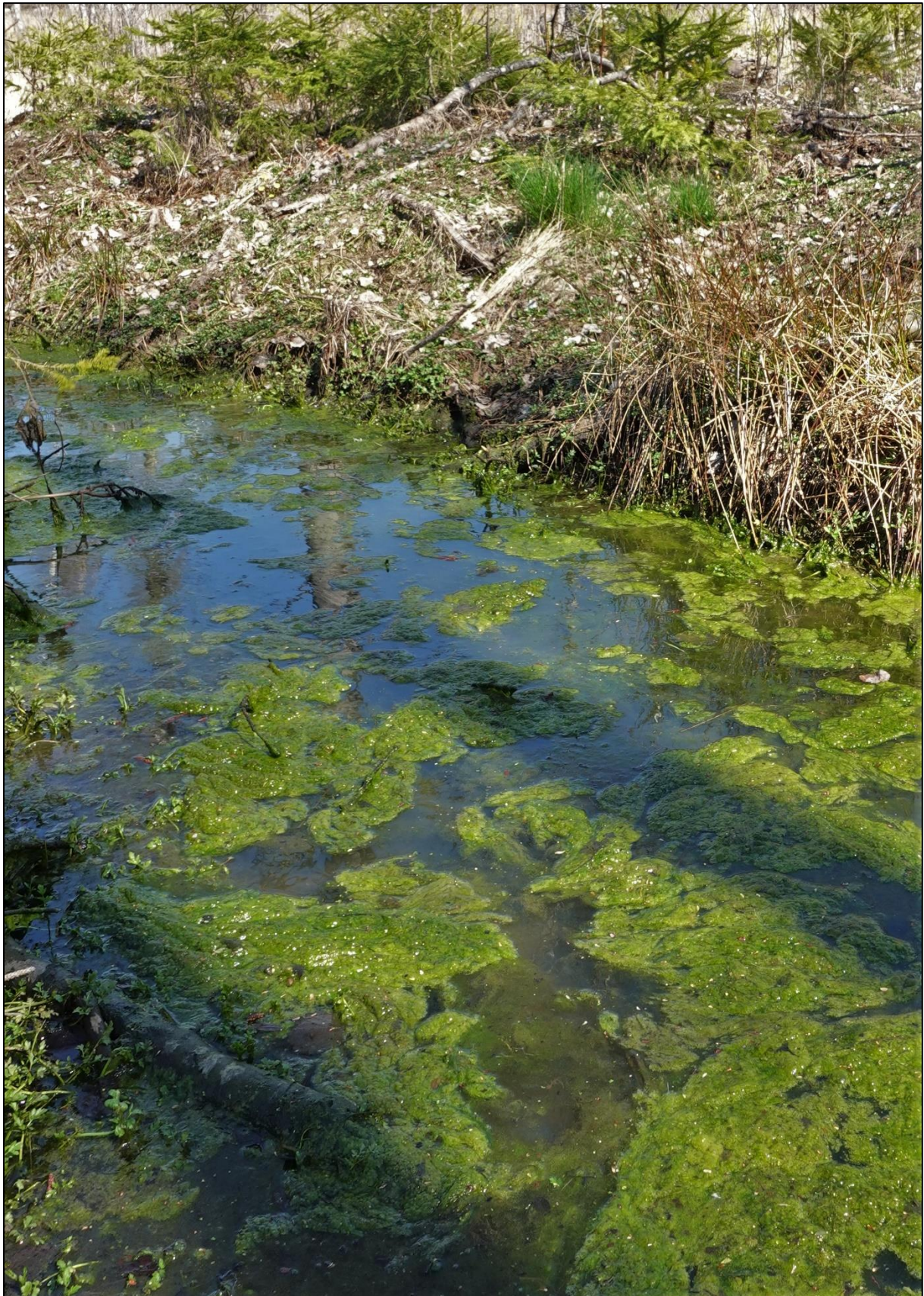
Damm 2: Grumligt vatten i damm som troligen inte håller vatten hela sommaren – inga groddjursfynd.

Liten bäck söder om inventeringsområdet. Vattnet strömmar för mycket för att attrahera groddjur.

Dike mellan åker och hygge i östra delen av inventeringsområdet. Mycket lite vegetation och stor risk för uttorkning gör diket ointressant som grodvatten i nuläget.

Dike 1. Den stora ansamlingen fintrådiga alger tyder på riklig näringstillgång. Den stora mängden alger gör vattnet syrefattigt vilket missgynnar groddjur.

Dike 2. Knappt synlig vattenyta vid fältbesök den 10 maj 2023. Ej sannolikt grodvatten.